

of behaviour, forms the morale of the persons involved in the legal proceedings, and should become their usual internal need, and not only an external form of behaviour. It is stated that judicial expert should be clearly expressed moral qualities, among which to highlight such as: objectivity and impartiality; adherence to principles; self-criticism; virtue; scientific decency; correctness of behaviour during performance of their procedural and official duties; Respect for the current legislation. It is noted that expert ethics should accompany the process of expert interaction with each other during commissions and complex examinations, as well as with the heads of expert institutions. Among all the moral qualities outlined above, the expert identified the most significant moral standards - a responsible attitude to his official duty and his professional duties. Separately, it is highlighted that, despite the constant interest of the scholars in expert ethics, the moral and ethical qualities of the forensic expert have not been documented. Most often these were attempts to develop a professional model of forensic expert, according to which he was to meet the requirements of a professional expert in court.

It is stated that the code of conduct of a forensic expert, which is also reflected in the scientific literature, should become a summary of moral and ethical requirements in a single document. The said code consists of three sections - general provisions, principles of the activity of a judicial expert, the responsibility of a judicial expert, the second part of which describes the composition and essence of the moral and professional principles of the activity of a judicial expert, including: service of justice in the field of forensic expert activity, integrity, professional competence, independence, justice or impartiality, confidentiality, and decent conduct. It is proposed to improve and supplement this document with separate elements of the ethical conduct of a forensic expert and add a separate section "Principles and rules of conduct of a court expert outside of expert activity" to more fully reflect the peculiarities of moral and ethical standards that a modern judicial expert must possess.

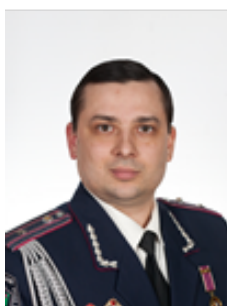
Keywords. *Judicial expert, moral norms, ethics, ethical principles, expert conduct, code of ethics.*

УДК 343.211.3

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-2-119-124

Шаблістий В.В. ©
доктор юридичних наук,
доцент

Людвік В.Д. ©
кандидат юридичних наук

Терещенко А.І. ©
заслужений юрист України

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ ЗМІСТ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

У статті переосмислюється морально-етичний зміст рішень Європейського суду з Прав Людини та його значення для розвитку норм кримінального права та їх застосування.

Ключові слова: *право, мораль, етика, закон, судова практика, рішення суду, кримінальне право.*

Постановка проблеми. Конституція України у ст. 9 проголосила, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України; у ст. 55 – кожен має право після викорис-

© Шаблістий В.В., 2019
<https://orcid.org/0000-0003-0210-1772>
vo-1_shablitsy@ukr.net

© Людвік В.Д., 2019
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3385-6046>
k_khk@dduvs.in.ua

© Терещенко А.І., 2019
k_khk@dduvs.in.ua

тання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Ратифікація Україною 17 липня 1997 року Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) та протоколів до неї (№ 1, 2, 4, 7, 11) [1] започаткувала новий етап розвитку нашої держави на шляху до зміцнення законності та дотримання прав і свобод людини [2, с. 22].

Україна як непостійний член Ради безпеки ООН зобов'язана прикладати максимум зусиль для втілення в життя проголошення безпеки людини як права бути позбавленим від страху і нужди, маючи рівні можливості користуватися усіма своїми правами і повною мірою розкривати свій людський потенціал.

Враховуючи сучасний соціально-економічний стан нашої країни, нагальною є проблема повернення довіри населення до необхідності дотримання вимог законодавства, в тому числі кримінального, оскільки розбійні напади у світлу пору доби на очах численних свідків стає, на жаль, звичним злочином. Повернувся із 90-х років так званий «продуктовий розбій» – жертвами злочинів стають люди, які повертаються із придбаними продуктами – саме пакунки з продуктами викрадають із застосуванням небезпечного насильства або погрози його застосування (гаманець, мобільний телефон та інші цінні речі дуже часто залишаються у потерпілого).

У зв'язку з цим особливої актуальності набувають міжнародні гарантії недоторканності права власності та права на захист, серед яких провідну роль відіграє Європейський Суд з Прав Людини (далі – ЄСПЛ), морально-етичний зміст рішень якого для розвитку норм кримінального права та їх застосування потребує нового переосмислення. Проведення такої роботи і є метою цієї статті.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вагомий внесок у дослідження проблеми гармонізації кримінального права України з практикою ЄСПЛ зробили такі вчені, як Д.С. Азаров, П.П. Андрушко, В.І. Борисов, Л.П. Брич, В.О. Гацелюк, В.К. Гришук, Н.О. Гуторова, О.О. Дудоров, О.О. Кваша, О.М. Костенко, О.М. Литвак, С.Я. Лихова, А.А. Музика, В.О. Навроцький, Ю.А. Пономаренко, В.П. Попович, В.П. Тихий, З.А. Тростюк, В.М. Трубніков, П.Л. Фріс, М. І. Хавронюк, Ю.Б. Хім'як, О.В. Харитонова та ін.

Виклад основного матеріалу. Слід погодитися із твердженням, що джерелом кримінального права України є така структурна частина рішення ЄСПЛ як «правова позиція», що містить усталене тлумачення конвенційної норми; «правова позиція» ЄСПЛ застосовується при визначенні відповідності кримінального законодавства основоположним принципам міжнародного права, зокрема принципу верховенства права; у ході кримінально-правової кваліфікації (у такому випадку вона виступає додатковою нормативною (юридичною) підставою кваліфікації); при тлумаченні окремих кримінально-правових понять; для визначення меж кримінально-правової заборони щодо окремих складів злочинів [3, с. 6]

Значення для кримінального права правові позиції, висловлених у рішеннях ЄСПЛ полягає в тому, що вони:

1) мають враховуватися у доктрині кримінального права, оскільки є принциповими ідеями, до яких слід звертатися для вироблення концепцій подальшого вдосконалення кримінального законодавства відповідно до європейських стандартів;

2) впливають на правозастосовчу практику в Україні. Правові позиції ЄСПЛ можуть використовуватися для вирішення ситуацій, що не знайшли прямого врегулювання на нормативному рівні, у випадках відсутності єдиного підходу до розв'язання певної правової ситуації тощо;

3) впливають на розробку змін до кримінального законодавства у зв'язку із прийнятими на себе Україною міжнародними зобов'язаннями [2, с. 25].

Вивчення практики ЄСПЛ щодо України показало відсутність рішень по порушенню ст. 13 Конвенції у контексті дії закону України «Про безоплатну правову допомогу» [4], у якому відсутня норма про таку допомогу потерпілому від злочину, тоді як людині, яка вчинила злочин, безоплатна правова допомога надається, проте обмежена судовим розглядом кримінального провадження. Випадки можливого застосування амністії, звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання, захисту прав засудженого на стадії виконання вироку з незрозумілих нам підстав вважається нецільовим використанням бюджетних коштів.

Стаття 13 Конвенції «Право на ефективний засіб юридичного захисту» гласить, що кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.

У пункті с. ч. 3 ст. 6 «Право на справедливий суд» Конвенції вказано, що кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше право захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або – за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника – одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя.

Стає очевидним, що чинна редакція закону України «Про безоплатну правову допомогу» та його виконання однозначно є порушенням згаданих ст.ст. 6, 13 Конвенції. Крізь призму об'єктивних прагнень українського народу стати повноправними членами європейського співтовариства видаються зовсім незначними можливі витрати з державного бюджету для забезпечення реальної безоплатної вторинної правової допомоги тим громадянам, які цього потребують. Відповідні законодавчі зміни та їх втілення однозначно будуть «дешевшими», ніж виконання рішень ЄСПЛ щодо очевидного порушення ст.ст. 6, 13 Конвенції та можливої вказівки на необхідність зміни національного законодавства.

Таким чином, чинна редакція Закону України «Про безоплатну правову допомогу» та його виконання однозначно є порушенням згаданих ст.ст. 6, 13 Конвенції.

Про правильність нашого твердження свідчить рішення ЄСПЛ у справі «Василь Іващенко проти України» від 26 липня 2012 року [5]. Тут вказано, крім основного, другорядне рішення, що стало наслідком всіх інших – необхідність забезпечення особам, позбавленим свободи, доступу до документів, необхідних для звернення до суду, оскільки заявнику було відмовлено навіть у звичайних ксерокопіях матеріалів справи за рахунок держави. Аргументи представників Уряду щодо не передбачення такого права в національному законодавстві навіть не взялися до уваги.

Враховуючи положення ч. 1 ст. 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [6], рішення є обов'язковими для виконання Україною відповідно до статті 46 Конвенції. Тому тут краще запрацювати на випередження – усунути причину з тим, що недосконалість нормативно-правової бази, суперечності та прогалини у законодавстві України дозволяють все більше і глибше порушувати право громадян на захист їхніх майнових прав. З приводу цього на сьогоднішній день прецедентна база Європейського суду дозволяє вивчати сферу застосування ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції, яка є однією із найбільш застосовуваних статей.

Так, у справі «Безуглий проти України» ЄСПЛ встановлено порушення ст. 1 Протоколу № 1 Конвенції та основних протоколів до неї, у зв'язку із тим, що заявнику не виплачено присуджені національним судом виплати щодо заборгованості заробітної плати. У справі «Білецька проти України» (заява № 25003/06 рішення від 10 грудня 2009 року) встановлено порушення права на мирне володіння своїм майном через невиконання рішення суду про виплату заробітної плати [7].

Більшість рішень ЄСПЛ навіть і коли пов'язані із захистом права власності, здебільшого стосуються виконання рішень національних судів. Фактично, можна говорити про те, що жодне право в Україні, в тому числі право власності, не може бути ефективно захищене, оскільки не працює судова система та механізми виконання рішень національних судів [8].

Європейська практика у сфері застосування порушень права власності в Україні розвивається, і в майбутньому, з огляду на збільшення кількості розглянутих справ у національних судах, зростатиме й кількість звернень до ЄСПЛ.

Зокрема, за повідомленням Урядового уповноваженого у справах ЄСПЛ. Кульчицького, Україна починаючи з 2001 року виплатила майже 147 мільйонів гривень компенсацій за порушення прав людини – на виконання рішень Страсбурзького суду. За його словами, більшість скарг громадян до ЄСПЛ стосуються тривалого невиконання рішень національних судів і надмірної тривалості судового розгляду [9, с. 7].

У зв'язку з цим необхідно завчасно сприйняти принципи здійснення правосуддя в рамках європейської системи права і не допустити створення негативної прецедентної бази щодо стану дотримання положень Конвенції. Саме тому національним судам та державним органам необхідно приділяти більше уваги законному, об'єктивному та справедливому розгляду справ, пов'язаних із порушенням майнових прав фізичних та юридичних осіб.

Держава як головний гарант охорони і захисту власності громадян в Україні у межах її кордонів здатна у безумовному порядку навести порядок у вищезазначених питаннях. Виходячи з цього, суттєву роль у цьому напрямі відіграє персоніфікована відповідальність усіх посадових осіб та відповідальність державних інститутів управління у нашій державі.

Морально-етичний зміст правових позицій ЄСПЛ з точки зору кримінального права полягає в наступному. У Конституції України дуже велике значення посідають гарантії права людини на свободу світогляду та віросповідання, про що закріплено у ст. 35. Це право включає в себе свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей.

Останнім часом зростає кількість злочинів, вчинених у релігійній сфері. Безумовно, саме релігійна складова духовної безпеки людини не може бути забезпечена належним чином, якщо організація роботи з виявлення загроз як національним інтересам, так і релігійній безпеці, визначення шляхів та засобів їх запобігання та нейтралізації не буде пріоритетом у формуванні кримінально-правової політики України [9, с. 148].

Втім, початок XXI століття доводить, що актуальність питання визнання і забезпечення реалізації релігійних прав людини не тільки не вичерпується, а й набуває ще більшої гостроти, а також обрана проблематика не викликає будь-яких заперечень в умовах світової нестабільності, новітніх глобальних проблем та ролі правоохоронних органів у забезпеченні релігійної безпеки України саме з огляду конкретних складів злочинів.

В.Т. Маляренко наголошує, що консолідуючим фактором майже в кожній успішній країні є релігія [10]. Проте, в нашій державі мало хто це усвідомлює та притримується десяти заповідей закону Божого. Саме в Україні, згідно з багатьма опитуваннями, більшість вірян відносить себе до православних, при чому від третини до половини з них визнає себе вірними Українській православної церкви – Київському патріархату, яка посідає тим самим перше місце серед українських церков за чисельністю віруючих, але інші верстви населення відносять себе до різних існуючих у державі релігійних деномінацій (конфесій). Восьма заповідь закону Божого наголошує: «не кради». Ця заборона має на увазі як явні, так і таємні гріхи. Восьма заповідь засуджує викрадення людей, работоргівлю і загарбницькі війни. Вона засуджує крадіжку і грабіж. Вона вимагає безумовної чесності в самих незначних життєвих справах. Вона забороняє шахрайство в торгівлі, і вимагає справедливого розрахунку з боргами або ж у видачі заробітної плати. Ця заповідь говорить про те, що всяка спроба отримати вигоду за рахунок чийогось невігластва, слабкості або нещастя записується в небесних книгах як обман.

Враховуючи всезростаючу роль морально-духовного чинника в суспільному житті сучасної України можна вважати, що останній знаходиться на дуже низькому рівні серед населення. Працівниками слідчих підрозділів Національної поліції України неодноразово були виявлені та зафіксовані факти злочинів, які виникали з приводу майнових питань у релігійній сфері, такі як наприклад, крадіжки з релігійних споруд або їх пошкодження, руйнування чи пошкодження культового будинку, вчинення відкритого заволодіння майном, яке належить до церкви (скриньок із пожертвами, ікон та іншого), вчинення розбійних нападів на вищевказані предмети тощо.

Нововведенням до чинного КК України стало те, що до розділу п'ятого «злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина» включають дві статті (178 та 179), які передбачають кримінальну відповідальність за порушення права власності щодо релігійних організацій на культові споруди, будинки та інші святині. Проте, КК України 1960 року містив усього три статті (161, 180 та 181), які відтворюють склади злочинів у чинному КК України, що свідчить про те, що декриміналізації злочинів у релігійній сфері з прийняттям нового КК України не відбулося.

Для кримінально-правового забезпечення моральних засад суспільства та духовності людини свідчить те, що з часу дії нового КК України за відповідними статтями (161, 178-181) винесено усього декілька обвинувальних вироків судів, тоді як численні соціологічні дослідження свідчать про постійне наростання ксенофобських настроїв в Україні, які нерідко трансформуються у насильницькі злочини [11, с. 260]. Факт вчинення вищевказаних злочинів співробітниками міліції фіксується у Єдиному реєстрі досудових розслідувань як звичайне шахрайство або у рідких випадках як грабіж або розбійний напад.

Так, за даними Генеральної прокуратури України протягом дії КПК, який набрав чинності 20 листопада 2012 року за 2015 рік за у Єдиному реєстрі досудових розслідувань за ст. 178 КК України «пошкодження релігійних споруд чи культових будинків» зареєстровано 7 кримінальних проваджень, лише в 1 з яких особі було повідомлено про підозру, із них 2 кримінальні провадження були закриті, та лише 1 кримінальне провадження направлено до суду з обвинувальним актом, 6 кримінальних проваджень на кінець року залишились без рішення (про закінчення або зупинення); за ст. 179-181 КК України – вбачається аналогічна ситуація: лише 1 кримінальне провадження за ст. 179 було направлено з обвинувальним актом до суду. Звісно з чого випливає, що КК України, будучи найдієвішим засобом захисту духовної безпеки людини, повинен повною мірою забезпечувати права людини на свободу світогляду та віросповідання у релігійній (духовній) сфері.

На сьогоднішній день остаточних рішень ЄСПЛ щодо України є більше однієї тисячі. Така кількість джерел права однозначно свідчить про провідну роль ЄСПЛ у забезпеченні безпеки людини, оскільки говорячи про її права, слід не забувати, що безпека є передумовою їх існування та можливої реалізації.

Вже аксіоматичним стало положення про постійно зростаюче значення судової практики, що не чекає змін законодавства. Мораль, етика, релігія стали заручниками нового розуміння ст. 3 Конвенції – якщо людина втрачає надію, то вона втрачає гідність. Гострою стає проблема проліферації прав – їх постійне розмноження та елементарної нездатності забезпечення їх державою. Відгуком на інтерпретацію ЄСПЛ ст. 3 Конвенції, згідно з якою «нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню», є також і внесення до Верховної Ради України законопроєкту № 2292 від 3 березня 2015 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заміни довічного позбавлення волі більш м'яким покаранням». В розумінні ЄСПЛ покарання, що відповідає мінімальним стандартам, забезпеченим ст. 3 Конвенції, має бути «reducible», тобто таким, що може підлягати зменшенню, отже, в державі повинні існувати механізми для перегляду рішення про довічне ув'язнення зі впливом певних встановлених мінімальних строків [12, с. 79].

Висновок. Це стосується в першу чергу засуджених осіб до довічного позбавлення волі, яким має бути гарантована надія на можливе помилування або перегляд справи. Такі правові позиції ЄСПЛ є обов'язковими для України як члена Ради Європи та підписанта Конвенції, проте їх визнання в першу чергу родичами вбитих осіб (за інші злочини довічне позбавлення волі не призначається в Україні) навряд чи відбудеться. Ось тут і виникає вічне співвідношення права та моралі – з точки зору права – кожен має мати надію, бо інакше втрачає гідність, та чи є це моральним – питання залишається відкритим, а тому запрошуємо до дискусії.

Бібліографічні посилання

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод : ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. // Офіційний вісник України. 1998. № 13 ; № 32. Ст. 270 (з наступними змінами та доповненнями).
2. Сорока О. Значення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та практики Європейського Суду з прав людини для кримінального права України / О. Сорока // Підприємство, господарство і право. – 2013. – № 2. – С. 22–26.
3. Про безоплатну правову допомогу Закон України 02.06.2011 р. № 3460-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
4. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Василь Іващенко проти України» від 26.07.2012 р. URL: <http://eurocourt.in.ua/GetArticlesByCategory.asp?CategoryId=2>.
5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 03.02.2006 р. № 3477-IV. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
6. URL: <http://www.minjust.gov.ua/>.
7. Право власності у Рішеннях Європейського Суду з прав людини у справах громадян проти України. URL: <http://www.cga.in.ua/index.php?itemid=1190>.
8. Права і свободи людини і громадянина в Україні / За ред. Арнольда Р., Банашак Б., Вдовіченко С. Київ, 2013. С. 7. 374 с.
9. Ключ В. В. Духовна безпека: сучасні загрози та шляхи протидії / Ключ В. В. // Національні інтереси та проблеми забезпечення безпеки України : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (5-6 листопада, м. Кіровоград). Кіровоград, 2009. С. 146-149.
10. Малярєнко В. Т. Чому Україна? // Голос України. 2010. 25 верес.
11. Шаблістий В.В. Кримінально-правове забезпечення духовних (ідеальних) потреб людини / Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Львів, 2014. Вип. 2. С. 252-261.

12. Харитонова О. В. Конвенція 1950 року та практика Європейського Суду з Прав Людини в українському кримінально-правовому науковому дискурсі // Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (19 трав. 2016 р., м. Харків). Харків: ХНУВС, 2016. – С. 79-80.

Надійшла до редакції 19.03.2019

References

1. Konvetsiya pro zakhyst prav lyudyny ta osnovopolozhnykh svobod (1998) [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]: ratyfikovano Zakonom № 475/97-VR vid 17.07.1997. *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*, 13, 32, st. 270 (z nastupnyimi zminamy ta dopovnennyamy) [in Ukr.].
2. Soroka, O. (2013) Znachennya Konvetsiyi pro zakhyst prav lyudyny ta osnovopolozhnykh svobod ta praktyky Yevropeys'koho Sudu z prav lyudyny dlya kryminal'noho prava Ukrainy [The importance of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the Practice of the European Court of Human Rights for Criminal Law of Ukraine]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 2, 22–26 [in Ukr.].
3. Pro bezoplatnu pravovu dopomohu [On free legal aid Law of Ukraine]: Zakon Ukrainy 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> [in Ukr.].
4. Rishennya Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny u spravi «Vasyl' Ivashchenko proty Ukrainy» vid 26.07.2012 r. [Judgment of the European Court of Human Rights in the case of Vasyl Ivashchenko v. Ukraine, dated 26.07.2012]. URL: <http://eurocourt.in.ua/GetArticlesByCategory.asp?CategoryId=2> [in Ukr.].
5. Pro vykonannya rishen' ta zastosuvannya praktyky Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny [On the Enforcement of Judgments and the Practice of the European Court of Human Rights]: Zakon Ukrainy vid 03.02.2006 № 3477-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> [in Ukr.].
6. URL: <http://www.minjust.gov.ua> [in Ukr.].
7. Pravo vlasnosti u Rishennyakh Yevropeys'koho Sudu z prav lyudyny u spravakh hromadyan proty Ukrainy [Ownership in the judgments of the European Court of Human Rights in cases against Ukraine]. URL: <http://www.cga.in.ua/index.php?itemid=1190> [in Ukr.].
8. Prava i svobody lyudyny i hromadyanyna v Ukraini (2013) [Rights and freedoms of man and citizen in Ukraine] / za red. Arnol'da R., Banashak B., Vdovichenko S. Kyiv, 7.
9. Klyus, V.V. (2009) Dukhovna bezpeka: suchasni zahrozy ta shlyakhy protydyi [Spiritual security: current threats and ways of counteraction]. *Natsional'ni interesy ta problemy zabezpechennya bezpeky Ukrainy*: mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf. (5-6 lystopada, m. Kirovohrad). Kirovohrad, 146-149 [in Ukr.].
10. Malyarenko, V.T. (2010) Chomu Ukraina? [Why Ukraine?]. *Holos Ukrainy*, 25 veres [in Ukr.].
11. Shablystyy, V.V. (2014) Kryminal'no-pravove zabezpechennya dukhovnykh (ideal'nykh) potreb lyudyny [Legal support of spiritual (ideal) human needs]. *Naukovyy visnyk L'vivs'koho derzhavnoho universytetu vnurishnikh sprav*. L'viv, 2, 252-261 [in Ukr.].
12. Kharytonova, O.V. (2016) Konvetsiya 1950 roku ta praktyka Yevropeys'koho Sudu z Prav Lyudyny v ukraïns'komu kryminal'no-pravovomu naukovomu dyskursi [Convention of 1950 and the Practice of the European Court of Human Rights in Ukrainian Criminal Law Scientific Discourse]. *Aktual'ni problemy kryminal'noho prava ta kryminolohiyi u svitli reformuvannya kryminal'noyi yustytisy* : zb. tez dop. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (19 trav. 2016 r., m. Kharkiv). Kharkiv: KHNUVS, 79-80 [in Ukr.].

SUMMARY

Shablystyy V.V., Lyudvik V.D., **Tereshchenko A.I.** **Moral-ethic sense of decisions of the European court of human rights: criminal-legal aspect.** The article reinvented moral and ethical content of the European Court of Human Rights and its importance for the development of criminal law and their application.

Ukraine as a non-permanent member of the UN Security Council is obliged to exert maximum efforts to implement the declaration of taking of human security as a right to be free from fear and want, with an equal opportunity to enjoy all their rights and fully disclose their human potential.

Given the current socio-economic situation of our country, there is an urgent problem of the return of confidence in the necessity of compliance, including criminal, because the robbery in the daytime in front of numerous witnesses is, unfortunately, a common crime.

Morality, ethics, religion became hostages of a new understanding of art. 3 of the Convention - if a person loses hope, then it loses its dignity. Acute becomes the problem of proliferation of rights - their constant reproduction and failure to ensure their basic state. Within the meaning of the ECHR sentence that meets the minimum standards provided art. 3 of the Convention must be «reducible», ie one that may be subject to reduction, therefore, the state should be mechanisms to review the decision to life imprisonment with the expiration of the prescribed minimum terms.

This applies above all convicts to life imprisonment, which should be guaranteed by the hope of a possible pardon or retrial. Such legal opinions of the ECHR are binding for Ukraine as a member of the Council of Europe and signatory of the Convention, but they are recognition primarily relatives of dead people (for other crimes life imprisonment is not intended in Ukraine) is unlikely to happen. Here and there the eternal relationship between law and morality - in terms of law - everyone has to have hope, otherwise lose dignity, and whether it is moral - the question remains open.

Keywords: law, morality, ethics, litigation, judgments, criminal law.